

Nu har jeg hørt endog saa ansete Jurister paaftaa, at den, der ikke tror paa en personlig Gud, ikke kan aflægge nogen bindende Ed. Jeg kan ikke være enig deri, jeg tror ingenlunde, at det er Tilfældet. En Fritænkter kan godt have sit Gudsbegreb, som ogsaa blev udviklet af det ærede Medlem for Langeland igaar, han kan tro paa højere Aandsmagter, han kan tro paa en moralisk Verdensordning, han kan tro, at der er en Verdensudvikling, der foregaaer efter aandelige Love, han kan tro, at der i denne Verdensudvikling er en Nemesis, der fører Seir med sig for det Gode og Straf for det Onde. Der er ikke det Mindste iveien for, at en Fritænkter kan have en saadan Tro; jeg kalder det en fattig Tro, men det er en Tro, hvori mange selv religiøse Gennytter have kunnet finde Hvile. Jeg vilde have anset det for at være temmelig haardt, hvis Spinoza havde levet i vor Tid, og vi saa ikke vilde have ladet ham aflægge Eden under Paaftud af, at Intet var helligt og dyrebart for ham til at sværge ved. Jeg kan derfor ikke stemme overens med dem, som sige, at en Fritænkter ikke kan aflægge en gyldig bindende Ed. Jeg for min Part gjør Forskjel mellem Fritænkterne. Der er dem, der ere Fritænkere, fordi de aldrig have tænkt og grublet over religiøse Spørgsmaal, ere Fritænkere, fordi det synes dem at være saa rask, de forekomme sig selv at være raske Karle, naar de kunne stille sig paa et op-høiet Stade og ligesom se ned paa og bryde Staven over det, som vi andre Hverdagsmennesker maa søge Hvile i. Den Slags Fritænkere har jeg ikke den mindste Tillid til, især naar de ere ældre Mennesker; er det unge Mennesker, kan der jo være Haab om, at de i Livets Prøvelser kunne faae en større Alvor i sig. Men den Fritænkter, saaledes som den ærede Rigsdagsmand udtalte igaar, der ærlig søger Sandheden, der har været omtumlet af Livens Dæmoner og ikke har kunnet finde Hvile i nogen aabenbaret Religion, men dog har dannet sig et Gudsbegreb, som for ham har Betydning, et saadant alvorligt søgende Menneske, en saadan Fritænkter skal jeg vel vogte mig for at kaste nogen Haan paa, og jeg tror, at en saadan godt kan aflægge en gyldig bindende Ed; han kan aflægge en Ed ved Gud, ved det, som han betragter som Gud, ved det Gudsbegreb, som han har, men jeg kan rigtignok ikke forstaa, at han kan sværge ved Gud og hans hellige Ord. Jeg er aldeles overbeviist om, at naar den ærede Rigsdagsmand fra Langeland siger, at han kan det med god Samvittighed, saa kan han det ogsaa med god Samvittighed. Den Forklaring, han har givet, har aabenbart været beroligende for hans Samvittighed, men jeg tvivler paa, at ret Mange i Befolkningen kunne forstaa denne Forklaring. Jeg tvivler paa, at ret Mange i Befolkningen kunne forstaa, at man med

den Anskuelse kan bringe det over sit Hjerte at sværge ved Gud og hans hellige Ord. Thi hvilken Forklaring gav han af „hans hellige Ord“? Det er *loyos* — et græsk Ord — Alfornuften, de Verden beherskende Ideer — Rigsdagsstidenden staar der rigtignok de Verden beherskede Ideer, men det skal selvfølgelig være beherskende Ideer. Det er en meget søgt Forklaring. Det kan jo være glædeligt for Rigsdagsmanden, om den kan berolige hans Samvittighed, men det er en overordentlig sørgelig Forklaring. Naar jeg siger: Jeg sværger ved Gud og hans hellige Ord, er Meningen aabenbart den: Jeg sværger ved den Gud, der har aabenbaret sig i et helligt Ord, og at den ærede Rigsdagsmand har kunnet aflægge den Ed, forstaaer jeg som sagt slet ikke. — Den høitærede Formand tilstillede derpaa, efter at Valget af Rigsdagsmanden for Langeland var blevet godkendt, ham ikke strax Edsformularen, der gik, saavidt jeg husker, 2 Dage (Stemmer: 1 Dag kun) nu vel, der gik 1 Dag hen, og det er det, at Formanden ikke strax tilstillede den ærede Rigsdagsmand for Langeland, Edsformularen, som der er Klaget over i det Forslag til Beslutning, som nu er stillet. Jeg tror, vi maa anerkjende, at Formanden vilde have Tid til Overveielse i en saa vigtig Sag, i en Sag, som nu for første Gang er kommen for her i den Tid, vi have havt en Rigsdag. Jeg tror ogsaa, at Forsamlingen maa være glad ved, at der er blevet levet den Tid til Overveielse, og jeg kan ikke forstaae Andet, end at den ærede Rigsdagsmand for Langeland ogsaa maa være glad ved, at han fik Tid til Overveielse. Dette Forslag til Beslutning blev stillet, inden den høitærede Formands Skrivelse til den ærede Rigsdagsmand forelaa; men da Forslaget ikke er blevet taget tilbage, efterat Skrivelsen var affendt til den ærede Rigsdagsmand, og da det ærede Medlem for Veile Amts 2den Valgkreds (Berg) har sagt, at, dersom han havde faaet en saadan Skrivelse, vilde han have sølt sig høist fornærmet derover, og den ærede Rigsdagsmand for Langeland har sagt, at han blev fornærmet derover, forekommer det mig, at vi ikke godt kunne se bort fra denne Skrivelse. Jeg skal naturligvis ikke gaa nærmere ind paa denne Skrivelse; jeg skal kun angive, hvad jeg har opfattet som Skrivelsens almindelige Indhold, nemlig en Henstilling til den ærede Rigsdagsmand, om han ikke kunde søle sig foranlediget til at forlange en anden Edsformular, da Formanden i saa Tilfælde vilde træffe Foranstaltning til, at en saadan Edsformular kunde blive udarbejdet og tilstillet ham. Jeg kan ikke se Andet, end at det er den egentlige Mening, der laa i Formandens Skrivelse, og jeg tror, at den ærede Rigsdagsmand fra Langeland havde gjort vel i, om han havde fulgt denne Henstilling; han vilde derved have undgaaet at faare og krænte berettigede Følelser hos Besol-